

Мистецтвознавство

УДК 141.7:782:130.3

Лященко Ірина Сергіївна

*викладач кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки
Криворізький державний педагогічний університет*

Лященко Ирина Сергеевна

*преподаватель кафедры музыковедения,
инструментальной и хореографической подготовки
Криворожский государственный педагогический университет*

Liashchenko Iryna

*Educator of the Department of
Musicology, Instrumental and choreographic training
Kryvyi Rih State Pedagogical University*

Коваленко Олександр Вікторович

*кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка*

Коваленко Александр Викторович

*кандидат педагогических наук, доцент,
старший преподаватель кафедры образовательного искусства,
музыковедения и культурологии
Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко*

Kovalenko Oleksandr

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Senior Teacher
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko*

Муляр Павло Михайлович

*кандидат мистецтвознавства (PhD), професор,
професор кафедри спеціального фортепіано*

Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Муляр Павел Михайлович

*кандидат искусствоведения (PhD), профессор,
професор кафедри спеціального фортепіано*

Одесская национальная музыкальная академия имени А.В. Неждановой

Muliar Pavlo

PhD, Professor

Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

**МАСОВА ТА ЕЛІТАРНА КУЛЬТУРА: СОЦІАЛЬНО-
ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У
КОНТЕКСТІ МУЗИЧНИХ ЯВИЩ**

**МАССОВАЯ И ЭЛИТАРНАЯ КУЛЬТУРА: СОЦІАЛЬНО-
ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В
КОНТЕКСТЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ ЯВЛЕНИЙ**

**MASS AND ELITE CULTURE: A SOCIO-PHILOSOPHICAL
ANALYSIS OF CURRENT TRENDS IN THE CONTEXT OF MUSICAL
PHENOMENA**

Анотація. Сучасне музичне мистецтво, як і культура загалом, переживають значні трансформації, що пов'язуються із глобалізаційними процесами, світоглядними домінантами постмодерної доби та експансією інформаційних технологій, що змінило всі сфери життя людини. Сьогодні масифікація суспільної свідомості ставить у беззаперечний пріоритет форми масової музичної культури, змушуючи її елітарний варіант, представлений академічними музичними традиціями, адаптовуватись до

диктаторських вимог медіакультури, аби не нівелюватись на тлі розвою популярної музики. Серед тенденцій розвитку культури масової та елітарної в контексті музичних явищ помітні: домінування медіакультури як визначального фактору розвитку; вплив медіакультури на процес адаптаційних змін елітарної культури; міфологізація дійсності в музичних творах маскульту; звернення до фольклорних мотивів; подолання табу щодо масової музичної культури в перцептивних парадигмах сучасного; наростання толерантності в категоризації та оцінці явищ елітарного й масового в музичному мистецтві.

Ключові слова: масова культура, елітарна культура, міфологізація, світогляд, масифікація, суспільна свідомість, віртуальна реальність.

Анотація. Современное музыкальное искусство, как и культура в целом, переживают значительные трансформации, связываются с глобализационными процессами, мировоззренческими доминантами постмодернистской эпохи и экспансией информационных технологий, изменило все сферы жизни человека. Сегодня масификация общественного сознания ставит в бесспорный приоритет формы массовой музыкальной культуры, заставляя ее элитарный вариант, представленный академическими музыкальными традициями, адаптироваться к диктаторским требованиям медиакультуры, чтобы не нивелироваться на фоне развитию популярной музыки. Среди тенденций развития культуры массовой и элитарной в контексте музыкальных явлений заметны: доминирование медиакультуры как определяющего фактора развития; влияние медиакультуры на процесс адаптационных изменений элитарной культуры; мифологизация действительности в музыкальных произведениях маскульту; обращение к фольклорным мотивам; преодоления табу относительно массовой музыкальной культуры в перцептивных парадигмах современного; нарастание толерантности в

категоризації і оцінці явлень елітарного і масового в музикальному мистецтві.

Ключевые слова: *масовая культура, элитарная культура, мифологизация, мировоззрение, масификация, общественное сознание, виртуальная реальность.*

Summary. *Contemporary music, like culture in general, is undergoing significant transformations associated with globalization processes, postmodern worldviews, and the expansion of information technology, which has changed all areas of human life. Today, the massification of public consciousness makes the form of mass music culture an indisputable priority, forcing its elitist version, represented by academic musical traditions, to adapt to the dictatorial requirements of media culture, so as not to level off against the development of popular music. Among the trends in the development of mass and elite culture in the context of musical phenomena are: the dominance of media culture as a determining factor in development; the influence of media culture on the process of adaptive changes in elite culture; mythologizing reality in the musical works of the mascot; appeal to folklore motifs; overcoming the taboo on mass music culture in the perceptual paradigms of the modern; increasing tolerance in the categorization and evaluation of elite and mass phenomena in the art of music.*

Key words: *mass culture, elite culture, mythologizing, worldview, massification, social consciousness, virtual reality.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний культурний розвиток є вагомим індикатором суспільного та філософсько-світоглядного розвитку людства загалом. Сьогодні цілком доречно стверджувати, що не політика та економіка є визначальними щодо культури, а, навпаки, культура багато в чому визначає політичні та економічні тренди. Сучасна музична культура розвивається в парадигмі

понять «масовість», «телевізійність», «доступність», «видовищність» («карнавальність»), «кліпова свідомість», «естетика постмодернізму», «еклектичність», «масифікація свідомості», «міфологізація дійсності» тощо. Вплив масової музичної культури є експансивним щодо її елітарних варіантів. Онтологія твору масової музичної культури невід'ємна від ресурсів реклами та мультимедіа, значення яких для світогляду людини XXI століття як ніколи масштабне. Культурні тренди наразі цілком орієнтовані на задоволення духовних потреб мас, тоді як елітарна культура в її хрестоматійному канонічному розумінні дедалі більше відходить в андеграунд чи на периферію. Між масовою та елітарною культурою дедалі більше наростає неподоланий розрив. У той же час між цими двома контрарними за своєю спрямованістю та ідейно-сутнісним наповненням категоріями естетичного існує тісний взаємозв'язок та навіть взаємовплив. Роль такого внутрішньокультурного обміну у світоглядних горизонтах синхронії поки що важко оцінити. Наразі дедалі розповсюдженішою є кваліфікація артефактів сучасної культури без означень «масовий» та «елітарний» на користь ширшому послуговуванню терміном «мідлкультура» (С. Чупринін, Ю. Верьовкіна, Д. Макдональд). Станом на тепер культурною сферою з найбільш розвинутим дискурсом в категоріях «мідл» можна назвати літературу, де започаткування традицій літературного культурного продукту для задоволення запитів мідлкласу позначене ще творами А. Конан Дойля про Шерлока Холмса (кінець XIX-поч. XX століття).

Суттєві структурні трансформації культури відбулись в останню чверть XX століття. Явищами, що ознаменували ці трансформації, стали: експліцитне превалювання масової культури, її незвично активний розвиток, тотальне розширення сфери впливу маскульту. Процеси масифікації культури змушують багатьох говорити про серйозну кризу культури в категоріях, якими кваліфікувалось дане поняття ще століття

тому. З іншого боку, й межі понять «масове» та «елітарне» є вкрай розмитими й трактуються в науковій літературі неоднозначно. Історичні свідчення вказують на те, що людство неодноразово проходило через аналогічні кризові періоди, що супроводжувалися зміщенням культурних векторів у сторону від елітарної культури (наприклад, культура Ренесансу щодо культури античності, культура епохи Романтизму – щодо культури класицизму та ін.). Ці ж відхилення не тільки фіксують повторюваність кризових періодів, але й дають змогу відстежити, який вплив вони чинили на трансформацію та конотативні зміни самого поняття елітарного в культурі.

Музичне мистецтво є тією сферою побутування культури, яка з розвитком інтернет-технологій, масової комунікації, глобалізаційних процесів тощо, чи не найяскравіше презентує основні тенденції розвитку масової та елітарної культури через музичні засоби. З іншого боку, музичне мистецтво має й свої особливі тренди, котрі відмінні від трендів, що наразі позначають дихотомію масового й елітарного, наприклад, у літературі чи живописі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань масової та елітарної культури в контексті музичного мистецтва займаються такі сучасні дослідники, як В. Журба [1], О. Тішкіна [2], П. Гончаренко [3], Ф. Шак [4], Т. Кузуб [5], Дж. Болтер [6], П. Клімек , Р. Креузбауер, С. Турнер [7], Й. Оттербеск, Г. Ларссон [8] та ін. Серед позицій дослідників щодо оцінки характеру взаємодії в парадигмі репрезентації антиномії масового та елітарного в музиці сьогодення помітна очевидна суперечність: одні дослідники стверджують, що межі елітарної й масової культури в сучасну нам епоху постмодернізму стираються (напр., П. Гончаренко [3], Ф. Шак [4], Й. Оттербеск, Г. Ларссон [8]), інші ж наголошують на небувалій досі конфронтації цих явищ (напр., Т. Кузуб [5]). Так чи інакше, а між концептами елітарної та масової музики

відбувається активна взаємодія, характер якої й намагається з'ясувати дана стаття.

Принциповою для коректного трактування понять елітарного та масового як у музиці, так і загалом у культурі, є позиція П. Гончаренка [3, с. 21], який ставить вимогу не розглядати ці дві категорії крізь призму особистих смаків. Натомість абстрактний аналіз даних концептів дасть достовірні інсайти для трактування сутнісної семантики понять і дасть змогу оцінити елітарне та масове в синхронічно-діахронічному вияві, у контексті культурологічного та філософського, історико-соціального знання. На думку П. Гончаренка, елітарне та масове доцільно трактувати з позицій диференціації способу мислення та світовідчуття в музиці. І якщо оцінювати ці дві домінанти в ракурсах постмодернізму, то найбільшої небезпеки зазнають позиції елітаризму [3, с. 22]. У широкому ж сенсі кожна з двох представлених різновидів культур є варіантом своєрідної міфологізованої гри з потенційним реципієнтом.

П. Гончаренко [3, с. 24] стоїть на засадах абстрагованого аналізу ще й тому, що явища масової та елітарної музики є багато в чому взаємоперехідними. Для прикладу автор наводить творчість сучасного музиканта Жака Люсьєра, який став популярним завдяки виконанню класичної музики в джазовій інтерпретації (музичні твори А. Вівальді, М. Равеля, Й. Баха, Д. Скарлатті та ін.). Це відповідає фундаментальному принципу постмодерної культури, для якої палімпсестовість, зокрема й у варіанті переоцінки, перепису, переосмислення, творчих варіацій на тему культурного спадку минулих століть, є неминучою. Ф. Шак [4, с.106], наприклад, доходить висновку, що сучасне музичне мистецтво й музична культура здебільшого створюються просто як охоплювальна реакція на свою власну історію (явище іманентного самоцитування та реміксування, звідси – замкнутість системи з усіма дотичними наслідками). Музичні практики минулого легко відтворюються в постмодернізмі, котрий

схоплює форму, фактично не віддзеркалюючи суті оригіналу. П. Гончаренко [3, с. 25], говорячи про активну взаємодію масового та елітарного в культурних домінантах сучасного, слушно зауважує, що тип сучасної еkleктики в мистецтві загалом та в мистецтві музики зокрема є очевидним свідченням настання ери неobaroko. Експліцитна та імпліцитна стильова й сутнісна еkleктичність є свідченням недоздійсненості синтезу.

Зразок перехідності категорій «масове» / «елітарне» в музиці демонструє в тематичній розвідці також В. Журба [1, с. 217] на прикладі музичного стилю bebop, який своєю появою перекваліфікував джазову музику, первинно масову, на культуру елітарного штибу, після чого джазова музика щонайменше в сучасно-темпоральній площині впевнено вирвалася із площини культури мас.

На противагу цьому Т. Кузуб [5, с.257] доходить висновку, що масова музична культура стає сьогодні явищем космополітичного порядку, поступово заповнюючи інформаційний простір людини й, зокрема, його музично-звукову, акустичну складову. До рубежу ХХ-ХХІ століть вона виступає не тільки як антиномія елітарної музичної культури, але входить в непримиренну конфронтацію з нею (особливо з академічної культурою і класичною музикою).

О. Тішкіна [2, с. 141] наголошує, що розподіл на підсистеми елітарності та масовості не має на увазі автоматичного розподілу рівнів культури на вищий і нижчий (ця думка корелює з наведеними вище тезами П. Гончаренка). Домен масовості через виконувані ним функції не може не охоплювати явищ культури низької якості. Але акцентування уваги лише на цьому як відмінній рисі масової культури було б спрощенням специфіки функціональної асиметрії культури. Науковиця задля переконливості звертається до етимологій поняття, де слово «маса» – це «основна частина населення», що робить доречним використання як якісних, так і кількісних характеристик. А стосовно цих феноменів культури якісні та кількісні

характеристики можуть не збігатися. Якісні зміни культури пропонується оцінювати з точки зору еволюційного чи інволюційного руху. Еволюція культури, на думку О. Тішкіної [2, с.135], повинна бути спрямована не на монополізацію елітарної культури як іманентно зіставною з більш якісним продуктом, а на подолання тотальної стійкості, яка могла б спровокувати стагнацію, а потім і загибель системи культури. Тому процеси внутрішньої структурної асиметрії є корисними й сприяють подальшому розвитку культури, а відіграють роль імпульсу до перебудови системи.

Ф. Шак [4, с.109] наголошує, що, на відміну від класичної музики (елітарна культура), популярна масова музика апріорі містить у собі сукупність сумнівних конотацій. Проводиться думка, що музикознавство досі не позбулось естетичного снобізму: у формі безпосереднього й відвертого нігілізму щодо масового продукту чи ж у формі мовчазного ігнорування щодо всього, що знаходиться поза академічною музикою. Якщо ж масове мистецтво взагалі не вважати мистецтвом, постає проблема його категоризації. Виникає антиномія: якщо мистецтвознавство зробить предметом свого вивчення сферу, що мистецтвом апріорі не є, воно почне перечити своїй власній сутності. ХХІ століття, котре відзначене активною фазою постмодернізму, деякою мірою переглядає й намагається зняти суперечності, котрі споконвіку існували між елітарними формами композиторської творчості й сферою масової музики. Творчості більшості сучасних авангардистів властива складність та, користуючись категоріями Хосе Ортега-і-Гассета, котрими філософ окреслює номени сучасного, «дегуманізація» музичної мови.

Отже, огляд сучасної літератури з теми дає змогу констатувати подекуди полярну суперечливість та неоднозначність у підході до трактування зв'язків між масовою та елітарною культурою сучасності. За такого стану справ стає доволі складно говорити про визначені, прогнозовані тенденції в розвитку дихотомії «масове» / «елітарне» в

музиці як сфері, що чи не найшвидше реагує на зміни в культурних трендах постмодерної епохи та є нішею динамічно змінюваною.

Мета статті полягає в спробі окреслити сучасне розуміння масової та елітарної культури через соціально-філософський аналіз сучасних тенденцій, що характеризують музичні явища нашого часу.

Методи дослідження. Задля реалізації поставленої було залучено такі наукові методи, як:

- метод спостереження та опису (під час збору інформації для аналізу, вивчення літератури з теми, кваліфікації та спостереженні за способами сучасної репрезентації масового й елітарного в музиці);
- комплексного аналізу (соціально-філософський, естетичний та предметний аналіз масової та елітарної музичної культури);
- функціональний метод (визначення суспільних функцій масової та елітарної музики, ролі популярної музики в створенні віртуальної міфологізованої реальності);
- метод порівняння (при визначенні точок дотику та протиставлення масового й елітарного в сучасному музичному мистецтві);
- метод узагальнення (при формулюванні тенденцій в побутуванні явищ масовізму та елітаризму в контексті музичних явищ сучасності).

Виклад основного матеріалу дослідження. Щодо способів побутування та розвитку концептів масової й елітарної музики наразі помітні такі тенденції, як:

- домінування медіакультури як визначального фактору розвитку, поглиблення масифікації музичного продукту та його розуміння реципієнтом;

- вплив медіакультури на процес адаптаційних змін елітарної культури, що мусить трансформуватись під натиском світоглядних домінант постмодерної доби;
- міфологізація дійсності в музичних творах масової культури;
- звернення до фольклорних мотивів як тренд, що охоплює, як елітарне, так і масове в музиці;
- подолання табу щодо масової музичної культури в перцептивних парадигмах сучасного; визнання загальнокультурної значимості масового музичного продукту;
- наростання толерантності в категоризації та оцінці явищ елітарного й масового в музичному мистецтві.

Домінування медіакультури як чинника поглиблення масифікації музичного продукту. Процеси формування «медіакультури» активно стимулювало розвиток масової музики. Медіакультура може трактуватись як сукупність інформаційно-комунікативних засобів, матеріальних та інтелектуальних цінностей, вироблених людством у процесі культурно-історичного розвитку, що сприяють формуванню суспільної свідомості та соціалізації особистості [9, с.14]. Медіакультура є культурою нового інформаційного типу. Поступово вона стає глобальною. Масштабний вплив медіакультури на музику сьогодні дає змогу говорити про виникнення музичної індустрії, що насамперед означає потоковість музики маскульту, її шаблонність, штампованість, брак оригінальності тощо. Специфічні риси масової культури ХХ століття сформувалися під впливом процесів технізації й візуалізації, що визначили в повній мірі її сучасний вигляд, а також сприяли глобальному розширенню її впливу на суспільство. У засоби масової інформації з настанням ери інформаційних технологій хлинув величезний потік комерційної продукції масового споживання, нерідко дуже низької якості (музичний «кітч», «вульгарна» музика й т.д.). Різка зміна культурних орієнтирів викликала помітне

зниження інтересу слухача до академічного музичного мистецтва, навіть серйозно підірвала престиж професійної музичної освіти. Таку ситуацію стимулюють екранні популярні вокально-музичні шоу, доводячи думку, що отримати визнання у сфері музики можна лише маючи музичний талант, почати абсолютно не володіючи основами музичної грамотності, що не припустимо в дискурсі академічної музики.

Також велику роль для популярної музики як продукту медіакультури відіграє розтиражованість та реклама, експансивний вплив медіазасобів (телебачення, радіо, соціальні мережі тощо). Масова музична культура, особливо розважальна поп-музика, широко представлена на каналах типу M1, M2, EU-Music, Music Box UA, останніми десятиліттями займає домінантне становище в музичних смаках широких кіл суспільстві, превалюючи з величезним відривом над серйозною музикою. Основним механізмом досягнення популярності стає «техніка контрольованого успіху», якою користуються «закадрові» діячі шоу-бізнесу: продюсери, звукорежисери, іміджмейкери. Важливим фактором досягнення успіху в сучасному шоу-бізнесі є мода, слідування за якою забезпечує потрапляння в зоряну тусовку та, як правило недовговічний, злет популярності.

Вплив медіакультури на адаптаційні трансформації елітарної культури. Феномен масовості охоплює сьогодні найрізноманітніші сфери музичної творчості, у тому числі він проникає і в академічну музику. Те, що в минулому існувало як елемент елітарної (аристократичної, салонної) культури, сьогодні стає невід'ємною частиною маскульту (і навпаки). Цікаво, що до сучасної академічної музики досить часто застосовують означення «авангардна», тобто така, що руйнує усталені художні норми, закони тощо (авангардизм трактується як світонастанова модерністської культури). Так, академічна музика України репрезентована, зокрема, започаткованою у 2009 році диригентом Романом Кофманом концертною серією «Український авангард». А композитором Володимиром Рунчаком

було представлено музичне полотно «Не-Концерт для скрипки та струнних», котре містить авангардні несподіванками: у визначених частинах твору скрипалю відведено нібито грати, але без звуку, слухач має його самотійно уявити.

Спираючись на принципи буття медіакультури, масова музика поступово стає новою альтернативною реальністю, у якій стираються межі між мистецтвом, творчістю й комерційною складовою. Тиск інтересів бізнесу відчувається сьогодні в усіх сферах музичної культури, у тому числі й академічній музиці. На цьому будується вся система сучасного концертного, фестивального життя безвідносно від того, елітарний чи масовий продукт пропонується на розгляд потенційного реципієнта. За законами індустрії споживання розвивається сьогодні й музичний театр (академічні опера й балет). Сучасна комерційна індустрія та сформовані важелі управління сферою музичної культури перетворюють її в глобальний за своїми масштабами ринок, інтереси якого відтісняють на периферію закостеніле академічне мистецтво. Єдиний вихід тут – трансформуватись, акомодуватись.

Міфологізація дійсності в музичних творах масової культури. Питання про кризу сучасної академічної музики, на зміну якій приходить ідеологія маскульту, засноване на методах маніпулювання суспільною свідомістю. Через експансію технологій медіакультури, які суперечать законам мистецтва, натомість відповідаючи законам споживацької поведінки, академічні композитори заговорили навіть про «смерть музики як простору мистецтва» (В. Мартинов). Медіакультура стимулювала прихід нової стратегії музичного мислення, заснованої на комерції. Використання спеціальних технологій впливу на маси дозволяє маніпулювати свідомістю людини та її сприйняттям дійсності, себе в дійсності та культури як способу буття дійсності та, з іншого боку, втечі у віртуальну музичну реальність. На зміну композиторській музиці

приходять нові технології, що дозволяють тиражувати твори, позбавлені художньої цінності (симулякризація).

У ХХ столітті в парадигмі масмедіа народжуються нова міфологія й нова музична мова. Активне застосування технічних засобів (комп'ютерної графіки, відео, цифрових технологій, візуальних спецефектів тощо), орієнтація шоу-бізнесу на екранну телевізійну культуру сформували установку масового слухача на видовищність, яскравість музичного шоу. У результаті цього сьогодні формується новий тип віртуальної музичної реальності, сприйняття якої не вимагає великої інтелектуальної та емоційної напруги, душевних переживань.

Домінування розважального, технологічного, візуального начала в музичній культурі останніх десятиліть є однією з причин, на основі чого говорять про загострення конфронтації масової та елітарної (академічної) музики. До «констант» культури розваги належать видовищність (карнавальність), символізація змісту еротики (почуття розкутості, фривольності, свободи в усіх виявах тощо), тілесності (символізує перехід до найдавніших, архаїчних підвалин культури, живиться міфологічними образами та уявленнями), танцювальність, елементи акробатичних трюків, сміх, строкатість, прагнення до проживання свободи в музиці, не обтяженій глибоким змістом, натомість ритмізованій, прикрашеній спецефектами, яскравій. Усе це можна простежити чи не в кожному кліпі поп-музики. Такі змістово-стильові константи створюють ілюзію приналежності людини самій собі, відірваності від «мушу», «треба». Це якнайдоречніше відповідає потребам сучасної людини, втомленої технократизмом та постійним браком часу. Описані культурні універсалії сучасної розважальної музики складають основу її знакової системи в умовах масової комунікації.

За допомогою рекламних технологій і засобів масової комунікації через поп-музичну культуру створюється міфологізований віртуальний

музичний простів, вельми ілюзорний та оманливий у своїй доступності. Жоден інший різновид мистецтва не наділений таким широким набором засобів для втягнення реципієнта до світу іншого, ніж дійсність. Власне, й сама дійсність постмодерної доби – питання вкрай відносне, що надає ще більше шансів «іншій реальності» популярного музарту бути, існувати. Стикаючись із уявним світом легкості, зовнішнього багатства й благополуччя, незобов'язаності нікому й нічому пересічний обиватель отримує можливість відчувати ефемерну за суттю, але переконливу за перцептивним ефектом причетність до тієї культурної спільності, що перебуває на вершині світової популярності.

Важливим елементом масової музичної культури є рейтинговість. Забезпечується вона найрізноманітнішими топами, вимірюється мільйонними переглядами відео на YouTube, кількістю завантажень з музичних ресурсів тощо. Цікаво помітити, що топи, як правило, репрезентують всю ієрархію зіркових популярних типів: від міфологізованого образу романтичного юнака (Алексєєв, Макс Барських та ін.) до блазня-скомороха (Дмитро Коляденко, Дзідзьо). Аналіз дасть змогу провести чіткі паралелі з середньовічною міською культурою. У топах неодмінно репрезентовані іноземні, екзотичні типи виконавців (на кшталт Мішель Андраде, НК, Гайтани), котрі теж виконують свою міфологізаторську функцію, вносять оригінальний елемент своєї субкультури (латиноамериканський, африканський тощо) до загального пістрявого колориту сучасної поп-музики.

Звернення до фольклорних мотивів. Досвід вивчення феномена масовості та елітарності вивів його на рівень тріади «народна-елітарна-масова культура». Якби зобразити її графічно, на вершині трикутника мала б перебувати саме народна музична культура, яка живить як академічну (елітарну) її традицію, так і масовий варіант буття музики. Інтенсивність використання елементів народнопісенної творчості в сучасній музичній

мові дає змогу говорити про неофольклоризм, що насамперед означає переосмислення національного духовного спадку, звернення до етнічних глибин. З академічної музики доречними для зразка буде опера-ораторія «Київські фрески» І. Карабиця, композиція «Фрески стародавнього Києва» для симфонічного оркестру Л. Колодуба (2003) та ін. У популярній музиці елемент фольклорного можна вважати найоблюбованішим. Його широко застосовують у своїй творчості Христина Соловій, Андрій Хайат та ін.

Подолання табу щодо масової музичної культури. Говорячи про подолання табу щодо артефактів масової музики, досить згадати присвоєння у червні 2020 Президентом України звання заслуженого реперу Потапу й той суспільний резонанс, що знайшов відгук у пресі як реакція на таке рішення на державному рівні. Утім, хвиля обурення вляглась, а факт залишається фактом та є дуже демонстративним для розуміння сутнісних змін в оцінці масового та елітарного не лише в площині музарту, а й загалом.

Наростання толерантності в категоризації та оцінці явищ елітарного й масового в музичному мистецтві. Сучасні дослідники музики відмовляються від звичного стосовно «елітарності-масовості» протиставлення «високе-низьке», аргументуючи це тим, що хоч вказані два мистецькі домени й виконують різні функції, приклади як шедеврів, так і принципово бездарних творів є як в елітарному, так і в масовому мистецтві. Тому абсолютно хибно трактувати елітарну музику як винятково якісну, а масову – як фундаментально профанний продукт.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. На основі аналізу універсальї сучасної масової та елітарної музичної культури можна зробити деякі узагальнення. Масова музична культура становить собою значний пласт сучасної глобальної медіакультури, що впливає на свідомість і мислення. У рамках масової культури формується новий тип популярної музики, що ґрунтується на глобальних комунікаціях,

медіатехнологіях, жанровій і стилістичній взаємодії й синтезі різних типів музичного мислення. Загалом продукується віртуальна музична аудіовізуальна реальність, яка є сильно міфологізованою та відповідає світоглядним запитам масового реципієнта. Жодна епоха досі не відзначалася настільки агресивним домінуванням в музичній культурі споживчої та комерційної індустрії. Бізнес та споживацькі технології широко застосовуються в сфері сучасної масової музичної продукції. Навіть більше: експансивний вплив масової музики впливає й на академічну музику як елемент елітарної культури, змушуючи її активно трансформуватись, адаптуватись до диктаторських механізмів медіакультури. Масова музика відсуває на периферію абсолютно все, що не вписується в рамки утилітарно-споживацьких стандартів.

Подальші розвідки з теми можуть ґрунтуватись на поглибленому вивченні основних тенденцій автономного розвитку й інтерації масового та елітарного у вітчизняній і світовій музичній культурі.

Література

1. Журба В. Передумови виникнення музичного стилю bebop // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. 2018. № 11. С. 218-222.
2. Тишкина Е. И. Элитарность и массовость как феномены бытия культуры : диссертация ... кандидата культурологии: 24.00.01; [Место защиты: Ур. федер. ун-т имени первого Президента России Б. Н. Ельцина]. Екатеринбург, 2012. 168 с.
3. Гончаренко П. В. Вияви масової та елітарної культури в соціальному бутті музики в добу постмодернізму // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. № 16. С. 22-25.
4. Шак Ф. М. Массовая и элитарная музыка в эпоху постмодернизма // Aspectus. 2013. № 1. С. 104-110.

5. Кузуб Т. И. Оппозиция и взаимодействие массовой и элитарной музыкальных культур в свете развития медиакультуры // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. 2010. №12(5-1). С. 256-260.
6. Bolter J. D. *The Digital Plenitude: The Decline of Elite Culture and the Rise of New Media*. Cambridge: MIT Press, 2019.
7. Klimek P., Kreuzbauer R., Thurner S. Fashion and art cycles are driven by counter-dominance signals of elite competition: quantitative evidence from music styles // *Journal of the Royal Society Interface*. 2019. №16 (151). PP. 20180731.
8. Otterbeck J., Larsson G. Islam and Popular Music. In C. Partridge, M. Moberg (Eds.), *The Bloomsbury Handbook of Religion and Popular Music* (PP. 111-120). London: Bloomsbury Publishing, 2017.
9. Hodkinson P. *Media, culture and society: An introduction*. New York: Sage, 2016.

References

1. Zhurba V. *Peredumovy vynyknennja muzychnogho stylju bebop* // *Mizhnarodnyj visnyk: Kuljturologhija. Filologhija. Muzykoznavstvo*. 2018. # 11. S. 218-222.
2. Tishkina Ye. I. *Elitarnost i massovost kak fenomeny bytiya kultury : dissertatsiya ... kandidata kulturologii: 24.00.01; [Mesto zashchity: Ur. feder. un-t imeni pervogo Prezidenta Rossii B. N. Yeltsina]*. Yekaterinburg, 2012. 168 s.
3. Ghoncharenko P. V. *Vyjavy masovoji ta elitarnoji kuljтуры v socialjnomu butti muzyky v dobu postmodernizmu* // *Aktualjni problemy filosofiji ta sociologhiji*. 2017. # 16. S. 22-25.
4. Shak F. M. *Massovaya i elitarnaya muzyka v epokhu postmodernizma* // *Aspetstus*. 2013. № 1. S. 104-110.

5. Kuzub T. I. Oppozitsiya i vzaimodeystvie massovoy i elitarnoy muzykalnykh kultur v svete razvitiya mediakultury // Izvestiya Samarskogo nauchnogo tsentra Rossiyskoy akademii nauk. 2010. №12(5-1). S. 256-260.
6. Bolter J. D. The Digital Plenitude: The Decline of Elite Culture and the Rise of New Media. Cambridge: MIT Press, 2019.
7. Klimek P., Kreuzbauer R., Thurner S. Fashion and art cycles are driven by counter-dominance signals of elite competition: quantitative evidence from music styles // Journal of the Royal Society Interface. 2019. #16 (151). PP. 20180731.
8. Otterbeck J., Larsson G. Islam and Popular Music. In C. Partridge, M. Moberg (Eds.), The Bloomsbury Handbook of Religion and Popular Music (PP. 111-120). London: Bloomsbury Publishing, 2017.
9. Hodkinson P. Media, culture and society: An introduction. New York: Sage, 2016.